

1680

891.715

4-49

15. 1931

ՔՆԱՐԻԿԸ
ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

891.71-93

Կ-49

ԽՅՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴ. ԿՆՆՏՐՈՆԱԿ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶ. ՄՈՍԿՎԱ, 1931

891.715
4-49

ՅԵ. ՎԵՐԵՅՍԿԱՅԱ

Ք Ն Ա Ր Ի Կ Ը
Հ Ե Ղ Ա Փ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն

(1954 $\frac{1007}{32538}$)

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆ. ԿԵՆՏՐՈՆ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ

1931

34465 ա

Փարզմ. Ա. Մ. Հ.

ՔՆԱՐԻԿԸ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

Հեղափոխությունից առաջ եր, ցարի ժամանակ: Յես տապերկու տարեկան եյի, բայց այնքան փոքր ու նիհար, վոր բոլորն ել կարծում եյին թե իննը տարեկան եմ:

Մեր բնակարանը բաղկացած եր յերկու սենյակից և խոհանոցից: Հայրս գրաշար եր, իսկ մայրս կար եր անում ուրիշների համար:

Ինչպես հիմա, հիշում եմ այն յերեկոն. յես մի քիչ մըսել եյի և պառկել անկողնում: Հայրիկս տանը չեք, իսկ մայրիկս սեղանի մոտ նստած կար եր անում, նա շտապ աշխատանք ուներ մյուս օրվա համար:

Մեքենայի չիկչիկոցի տակ յես համարյա ննչեցի. վոչ քնած եմ վոչ արթուն. լսում եմ թե ինչպես հայրիկս ներս մտավ—ուրախ ու զվարթ: Մայրիկս նրան զգուշացրեց.

— Սուս-ս... Քնարիկը քնած ե:

Հայրիկս մոտեցավ ինձ, նայեց, հետո նստեց մայրիկին մոտ և ցածր ձայնով խոսում ե.

— Լավ ե վոր Քնարիկը քնած ե: Ճարեցի...

— Ախ, դու անուղղելի յես: Վերջը ճարեցիր ելի՞: Ավելի լավ կլիներ չճարեցիր...

— Հիմարություններ ես դուրս տալիս... Այս բոլորն ցույց կտամ. բոլորովին նոր են, դեռ վոչ մի անգամ չեն գործածված...

Իսկ յես բոլորովին արթնացել եմ ու խոսում եմ. այդ ի՞նչի մասին են խոսում: Զլինի՞ թե ինձ համար նվեր ե բերել:

— Շատ լավ յեղավ, — ասում ե հայրս: — Վաղը կիրակի յե, առավոտյան Պետրոսի մոտ կշարենք: Մի հազար հատ կտպենք, իսկ հետո ընկերները գործարաններում կբաժանեն: Բայց շատ լավ ե կազմած պրոկլամացիան, դրա համար պետք ե Պետրոսին վերցնել:

Մայրիկս խորը հառաչեց:

— Տես վոր թալակի մեջ չընկնեք. սիրտս մի տեսակ անհանգիստ ե: Գոնե ընտանիքդ խղճայիր:

Իսկ հայրիկս ծիծաղում ե.

— Հերիք ե, — ասում ե, — լաց լինես: Ինչ վախկոտն ես: Յեթե բոլորս ել վախենանք, այդպիսով հեղափոխությանը չենք հասնի: Ստրուկ ել կսատկենք:

Հետո մոտեցավ սեղանին, վոր դրած եր սենյակի մեջ տեղը.

— Ապա նայիր ե, — ասում ե, — ինչ սիրուններն են:

Մայրիկը մոտեցավ: Յես ել աչքերս բացի, նայում եմ: Հայրիկը կապոցը բացեց, սեղանին թափվեց բոլորովին նոր, փայլուն շրիֆտ:

Իսկ յես շրիֆտ շատ ելի սիրում, վոչ մի խաղալիքի հետ չեյի փոխիլ:

Յերբ հայրիկիս համար տպարանը նախաճաշ եյի տանում, միշտ նայում եյի ինչպես ե նա աշխատում, այնքան հետաքրքիր եր ինձ համար, վոր չեյի կարողանում հեռանալ. Հայրիկը կանգնած եր մի մեծ տափակ արկղի առաջ, իսկ այդ արկղը բաժանված եր մի շարք փոքրիկ արկղիկների: Յեվ ամեն մի արկղիկի մեջ լցրած են քառանկյունի, յերկարաձև արձիճե շատ-շատ կտորներ, — լիտերներ են կոչվում դրանք: Միանգամից յերբ նայում ես, կարծես թե բոլորը միատեսակ են, իսկ յերբ սկսում ես մոտիկից տնտղել, — ամեն մեկի վրա տարբեր տառեր են: Ինչքան հետաքրքիր ե. տառերը դուրս ցցված են և թարս: Մի արկղիկի մեջ բոլորը «ա» յեն, մյուսում՝ «բ», — և այդպես ամբողջ այբուբենը: Հայրիկը կանգնած՝ նրանցից խոսքեր ե կազմում, — արագ-արագ, այնքան արագ, վոր չես կարող հետևել: Այ հենց այդ տառերը, բոլորը միասին, կոչվում են շրիֆտ:

Հա, հետո տեսնում եմ, հայրիկս շրիֆտը թափեց սեղանին: Տառերը փայլում են, խշխշում, բոլորովին նոր, կասես խաղալիք լինեն: Իսկույն

հասկացա բանը ինչու՞մ եւ. իզուր չեյի գրաշարի աղջիկ, գործադուլների ու բանտարկությունների մասին շատ եյի լսել:

Ուզում եյի նոր շրիֆտը մոտիկից տեսնել, բայց քունս տարաւ, և չեմ հիշում թե ինչպէս քնեցի:

Հանկարծ քնիս մեջ գգում եմ թե ինչպէս մեկը բարձս շարժում եւ. աչքերս բացում եմ՝ մայրս եւ. անկողնիս վրա կուացած, գունատ դեմքով, աչքերը չուած, ինչ վոր բան ե բարձիս տակը խրում: Իսկ մյուս սենյակում—լսում եմ քայլեր ու տղամարդկանց ձայներ:

— Մայրիկ, — կամաց հարցնում եմ, — այդ ուլքեր են:

— Խուզարկում են, բալիկս: Դու քնի: Մի-գուցե քեզ ձեռք չտան:

Մայրիկս հազիվ անկողնուցս հեռացաւ, յերբ յերկուսը ներս մտան: Մայրս նրանց ասում եւ.

— Խնդրում եմ, այստեղ մի քիչ կամաց: Յերեխեն հիվանդ եւ:

Իսկ նրանցից մեկը կոպիտ ձայնով պատասխանում եւ.

— Լավ: Հենց ձեր յերեխաները միշտ հիվանդանում են: Ուր վոր խուզարկելու յես գնում— բոլորի յերեխաներն ել հիվանդ են:

Յես ել պառկել եմ, բայց վոչ կենդան եմ, վոչ մեռած, աչքերս փակել եմ, իբր թե քնած

եմ: Լսում եմ հարեան սենյակից մեկը կանչում եւ.

— Առաջ այստեղ նայենք: Այդ սենյակից բոլորին այստեղ ուղարկեք:

— Իսկ այստեղ յերեխան քնած եւ:

— Թող քնի: Իսկ տանտիրուհուն այստեղ ուղարկեք:

Հետո լսում եմ, բոլորը դուրս յեկան, դուռն ել փակեցին:

Աչքերս բացի: Ամբողջ մարմնով դողում եմ: Սեղանի վրա լամպը վառած եւ, ընթրիքից հետո սեղանը դեռ չի հավաքւած, անկողիները դեռ չեն տրորւած: Յերեում եւ, վոր դեռ չեյին պառկել քնելու... Իսկ դռան յետեից քայլերի ձայներ են լսվում:

Հանկարծ հիշեցի. իսկ վերտեղ ե շրիֆտը:

Շունչս կտրվում եւ. Լավ գիտեյի, վոր յեթե շրիֆտը գտնեն, հայրիկին կբանտարկեն...

Նստեցի մահճակալի վրա: Նայում եմ չորս կողմը: Ձի յերեւում, Հա-ա! Մայրիկը ինչ մի բան եր խրում բարձիս տակը: Ձեռքս տարա բարձիս տակը և ինչ տեսնեմ... այնտեղ ե... Շորի մեջ ամուր կապած, ծակծկում ե...

Յերբ այստեղ սկսեն փնտրել— իմ անկողինս ել կնայեն: Կգտնեն, պետք ե թագցնել... Շուտով: Բայց վերտեղ...

Դողում եմ, ատամներս չխկչխկում են, նայում եմ թե ուր թագցնեմ, հարմար տեղ չեմ

գտնում: Յես լսել էյի, վոր յերբ խուզարկու-
թյուն ե լինում, ամեն տեղ և ամեն ինչ նայում
են, տակնովրա անում...

Վառարանումը դնեմ— կգտնեն: Պահարանի
վերեվը դնեմ: Բայց բավական ծանր ե, ու ժա չի
պատի, կարող եմ ձեռքիցս գցել: Կլավի...

Նստել եմ, կապոցը ձեռքիս, չեմ իմանում ինչ
անեմ... Իսկ պետք ե մի բան անել: Գիտեմ—
պետք ե անեմ:

Բայց ուր... ուր:

Հանկարծ գլխի ընկա: Վեր թռա տեղիցս, վոտ-
քերիս ծայրերին վազեցի սեղանի մոտ: Սեղանին
դրած եր կաթի մեծ կճուճ, մեջն ել բավական
կաթ կա: Տարա կճուճը դրի պատուհանին:
Սկսեցի կապոցը բաց անել: Ձեռքերս դողդողում
են, ուժ չունեմ: Շատ ամուր ե կապած... Ան-
համբեր սպասում եմ— հրես վորտեղ վոր ե ներս
կմտնեն: Ձեմ կարողանում կապը արձակել: Փոր-
ձեցի ատամներովս, քաշեցի— բացվեց: Շորի մեկ
ծայրը կճուճի ներսը իջեցրի: Շրիֆտը խշշալով
թափվեց կճուճի մեջ: Շունչս կտրվում ե, կար-
ծում եմ թե լսեցին...

Վոչինչ, — այնտեղ քայլում են, գուցե չլավի:

Կաթը սկսեց բարձրանալ, շորը թրջվեց: Հետո
շորը փռեցի պատուհանին և սկսեցի ձեռքերով
լցնել, շտապում եմ: Կաթը բարձրացավ մինչև

յեզրը, իսկ շրիֆտ դեռ շատ կա: Ի՞նչ անեմ:
Կեսը լցնեմ ուրիշ տեղ: Ձեռքերս դողդողում են,
կթափեմ... Կուցա ու սկսեցի խմել: Խմում եմ,
խմում եմ, շտապում եմ, կոկորդիս կանգնել ե,
քիչ եր մնում խեղդվեյի: Հանկարծ վոտքերի ձայն
եմ լսում դռան մոտ... Աչքերս մթնեցին... Ձե,
հեռացան:

Յեվս յերկու բուռը շրիֆտ թափեցի կճուճը,
եյի կաթը մինչև յեզրը բարձրացավ: Նորեն սկսեցի
խմել...

Ուխ! բոլորը տեղավորվեցին, մինչև վերջին
տառը! Կաթը նորեն բարձրացավ յեզրին հավա-
սարվեց: Մի յերկու կում ել խմեցի, շորը գցեցի
զամբյուղը, վորտեղ մայրիկը կտորտանձներ եր
պահում, ինքս թռա անկողին մտա: Գլուխս
պտտվում ե, կարծես թե ինչ մի տեղ եմ թռչում
սենյակի հետ միասին, վատ եմ գգում...

Ձգիտեմ, ինչքան այդ դրության մեջ պառկեցի:
Լսում եմ՝ դուռը բացվեց և բոլորը ներս յեկան:
Մայրիկս դողդոջուն ձայնով ասում ե.

— Միայն յերեխին ձեռք չտաք, շատ հիվանդ
ե աղջիկս:

Իսկ նրանցից մեկը պատասխանում ե.

— Աղջիկը մեղ պետք չե: Իսկ անկողինը պիտի
նայենք: Ապա վերցրեք աղջկանը:

— Ձի կարելի նրան անհանգստացնել, — ասում
ե մայրս:

Լսում եմ, մայրս հազիվ ե խոսում: Այնպես մեղքս յեկավ: Չեմ ել կարողանում ասեմ, վոր շրիֆտը բարձիս տակը չե:

Պրիստավը գոռաց.

— Վերցրեք աղջկանը: Նաղ անելու ժամանակ չկա:

Հայրիկս մոտեցավ, վերցրեց ինձ ու նստեց աթոռին: Իսկ յես ձեացնում եմ իբր թե չեմ ել զգում: Սիրտս ուզում ե թե դուրս թռչի:

Հայրիկի ձեռքերը դողդողում են:

Լսում եմ—բարձը դեն շարտեցին, անկողինս քարուքանդ են անում: Յերկար փնտրեցին:

— Հերիք ե, — ասում են: — Կարող եք պառկեցնել:

Հայրիկս ինձ զգուշությամբ պառկեցրեց: Աննկատելի շուռ յեկա, յերեսս դարձրի դեպի սենյակը, — հետաքրքիր ե նայել: Աչքերս կիսաբաց արի ու թերթերունքներիս արանքից նայում եմ...

Նայեմ տեսնեմ. հարեան տների յերկու բաղապանները, հաստ պրիստավը, կարմիր դեմքով ու յերկար բեղերով: Ամենից շատ միտս են մնացել նրա ձեռքերը, մատները կարճ, ուռած, ինչպես կոճղի կտորներ: Յեվ ամեն ինչ այդ մատներով նա շոշափում եր, ման եր գալիս սենյակում ու շարունակում շոշափել, իսկ պրիստավի ոգնականն ու գործողովորը իրերը տակնու-

վրա եյին անում: Դրանց հետ մեկն ել կար, սովորական քաղաքացու հագուստով, յերկի լրտես եր: Դրան մինչև հիմա ել չեմ կարողանում մոռանալ: Ամբողջ ժամանակը ժպտում եր, ձայնը քաղցր-մեղր, իբրև թե շատ սիրալիր ե, իսկ աչքերը — աղվեսի աչքերի պես — շարունակ դես ու դեն եր պտտեցնում և կասես ծակում եյին այդ աչքերը: Բայց ինչպես եր վոր նա չնկատեց, վոր յես թերթերունքներիս արանքից շարունակ իրեն նմ հետևում:

Ամեն տեղ ման յեկան, ամեն տեղ փնտրեցին: Հայրիկս արձանի պես մնացել եր կանգնած, իսկ մայրիկս քաշվել եր մի անկյուն ու յերեսը ձեռքերով ծածկել:

Պրիստավը կատաղել եր, յերկի գոհ չեր վոր վոչինչ չգտավ:

— Դե, — ասում ե, — արձանագրություն պիտի գրեմ: Ապա սեղանը մաքրեցեք:

Սիրտս ասում ե՝ մի բան կլինի: Մայրս վերկացավ, սեղանի յերեսը մաքրեց: Պրիստավը սկսեց գրել:

Հետո չեմ հիշում, քնել եյի, թե թմրած-ընկած եյի:

Հանկարծ արթնացա, կասես թե մեկը ինձ բռնեց: Աչքերս բացեցի, տեսնեմ — դուրսն արդեն լույս ե: Մայրիկը սեղանի մոտ նստած

կարում ե: Իսկ սենյակի մէջ տեղը կանգնած ե հայրիկը: Հիշեցի բոլորը, քիչ եր մնում ճշայի ուրախութիւնից:

Հայրիկիս ուրեմն չեն տարել: Նա տանն ե:

Մայրս խոսում ե, իսկ ձայնը այնքան բարկացկոտ:

— Ի՞նչ ես խոսում, յես խոմ գժվել չեմ: Ի՞նչ պես թե չեմ հիշում: Ասում եմ ինքս եմ Քնարիկի բարձի տակը դրել: Սպասի, դու մի քալադի կգաս քո բունտով շէկների հետ:

— Զարմանալի բան ե, — ասում ե, — կասես ջուրը ընկավ:

Յես ել չկարողացա դիմանալ: Այնպես ծիծաղեցի ու ճշայի:

— Հայրիկ, վոչ թե ջուրն ե ընկել, այլ կաթի մեջն ե ընկել:

Յերկուսն ել ցնցվեցին: Նայեց հայրիկը ինձ վրա:

— Ի՞նչ ե ասում, գառանցում ե:

Իսկ յես վերմակը դեն շալտեցի, նստեցի տեղս, ուրախութիւնից խոսել չեմ կարողանում: Յեւ հանկարծ հիշեցի:

— Լսիր, հայրիկ, — ասում եմ ու ինքս ծիծաղում, — յես մի հեքիաթ եմ կարդացել. ապրում եյին մի մարդ ու կին. նրանք մի կախարդական

կճում ունեյին: Նրանք քանի կաթը խմում եյին, կճումը նորեն լցվում եր... այդպես ել մերը:

Հայրիկը գլխի ընկավ, նայեց չորս կողմը, վազեց պատուհանի մոտ, կճումը բարձրացրեց...

— Բնարիկ, — ասում է, — այս դու յես այս-
տեղ լցրել:

Յես միայն գլխով արի:

Մայրիկս ձեռքերը իրար խփեց և ուրախու-
թյունից սկսեց լաց լինել:

— Աղջիկս, իմ խելոքս, աղատեցիր դու մեզ
բանտից ու տանջանքից...

Իսկ հայրիկը մոտեցավ, լուռ վերցրեց ինձ
ձեռքերի վրա, բարձրացրեց, սեղմեց կրծքին ու
ման տվեց սենյակում: Նա լուռ է, վոչինչ չի
ասում, միայն ավելի ու ավելի ուժեղ է սեխ-
մում ինձ կրծքին:

Ման տվեց ինձ հայրիկը, ման տվեց, հետո
կամայ ասում է.

— Այ թե աղջիկ ունեմ: Բեզնից իսկական
հեղափոխական դուրս կգա: Չգիտեցիր:

Իսկ յես պատասխանում եմ.

— Ի՞նչպես թե՛ «դուրս կգա»: Մի՞թե յես
պրզեն հեղափոխական չեմ:

Հայրիկս ծիծաղեց:

— Ճիշտ է, — ասաց — քո արած գործն ել՝
ինչպես մի կաթիլը ծովում — կա ընդհանուր
գործի մեջ:

Բայց վոր փորս իրատ ցավեց... Ինքս հիվանդ՝
ու միանգամից այդքան կաթ խմեցի, ի հարկե
վատ կզգայի:

Իսկ հայրիկը կատակով ասում է.

— Այդ դու ազատության համար ես տանջ
վում, հեղափոխության համար:

Յես ել ցավիցը քիչ է մնում լաց լինեմ, —
ասում եմ.

— Իհարկե, հեղափոխության համար!

Մի բան միայն ինձ ցավ եր գալիս, վոր դպրո-
ցում չեյի կարող ընկերուհիներիս պատմել:
Կոնսպիրացիա յես:

Top of the page is blank. The main body of the page contains faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side. A circular stamp or seal is visible in the lower-left quadrant of the page.

The right page is mostly blank, showing significant signs of aging, including discoloration and numerous small dark spots (foxing). Faint, illegible text is visible, likely bleed-through from the reverse side.

5 407.

23489

Цена 5 коп.
X. 2.

Е. ВЕРЕЙСКАЯ
Таня
революционерка

На армянском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10.

0006269

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0006269

